

МЕТА.

Въ своїй хаті, своя правда,
И сила, и воля!

Т. Шевченко.

№ 3.

Львівъ, дня 15-го Марця, 1865.

Федерація и її значеннє для Австрі.

Широко розкинулися Славяне на востоці Європи; вони вкупі зъ поселеними середъ нихъ народами, малярськимъ и волоськимъ, займають майже всю її восточну половину, — вже й не згадуючи о сіверній Азії. Розгледівшись по сій величезній простороні, протягаючійся въ уміркованій и холодній полосі сіверної гемисфери, де поселилася славянська раса, мимоволі приходить на думку, що Славянщина єсть миромъ сама по собі. И справді; атже-жъ народи славянського племені вистарчили на стільки, щобъ зложити собою три великі господарства, зъ которихъ кожде, особно взявши, є вже поважна величина: одно — Россія, найбільше господарство на ввесь миръ; друге — Австрія, підъ пару кожій європейській потузі, хотьби навіть и відлучивъ зъ неї частини народівъ німецького и италіянського; третє — європейська Туреччина, коли злічити до неї князтва Рومانію, Сербию и Черногору, стоячі підъ її сузеренносттю. Славянщина єсть миромъ сама по собі, и має своє посланництво и свою будучность въ исторії всего чоловіцтва. Германський елементъ виконавъ свою миссію на западній половині землі; славянському остаеця половина восточна.

Тисячі літъ минули, а Славянщина, ще й до не давна, була въ пеленахъ повита. Халепи, які славянське племя зъ поконвіку, зъ сівера и юга, зъ востока и запада, постигали, не доводитця читати въ дїянняхъ иншихъ племенъ. Німці, которі величаютьця

нині die Träger der Kultur nach dem Osten, знівечили вь западній Славянщині, именно вь Чехахъ, такий степінь людського розвою, що и раді були-бъ, якби ёго самі посідали нині. А все-жъ таки Славянство не загло и не змарніло. Воно ще вь дитинячімъ віку показалося тимъ Геркулесомъ, що вь колісці задушивъ гадюку; нині же, зь молодецькою силою забираетця воно доконувати дальше свої геркулічні діла. Найближчимъ діломъ, яке на кону являетця, єсть ушикування свого народно-політичнёго биту. Та и не диво, що Славяне, предчуваючи своє велике посланництво, всіми силами прямують до того, щобъ до сёго діла завчасу приготувитись, а те приготування бачуть вони у забезпеченню собі такого народно-політичнёго биту, вь якимъ єдино всі славянські народи сами по собі розвиватись и дужчати, а всі вкупі вь одну велику потугу вирости можуть.

Околичності, при якихъ Славянство, відъ початку своєї истности, ажъ до теперъ розвивалося, не сприяли розвитку одностайної народности, но, поминувши вже навіть велику просторонь, на якій славянська семья розкинулася, котора такому розвитку тежъ не сприяла, були такого роджаю, що замість одної розвилися многі, більші и менші, славянські народности, которі вже теперъ вь одну славянську ніколи не зілютця. Теє именно по тій причині не доведетця, що характеръ Славянъ вь найбільшімъ степені спосібний и склонний до збереження своєї індивідуальности, а за таку уважає кождий славянський народъ свою власну народность, розвитку звичайне підъ иншими околичностями, якъ кожда инша, и тому вона именно и дорога кождому народові, що и єсть ёго власне, ёго кровью и жертвами збережене дідицтво — єсть ёго Я, вь которімъ вінъ єдино зь відповіднімъ skutкомъ розвиватись и свічнити годенъ. Розмаїть славянських народностей повинна вже й тимъ поважна бути, що кожда зь нихъ причинилася до оцілення всего того Славянства, скільки ёго нині єсть, а щобъ вона skutочному розвитку всего славянського племені завджала, объ тимъ нині міжъ Славянами и думки немає. Шкодливість тої розмаїтьности нареднеї утврджують одні тільки наймити московської урядової пропаганди, та німецькі доктринери и утописти, вь которихъ чужа похоплена теория значитця вище народнёго практичнёго розуму.

Власне ся розмаїтьность народностей, зь якихъ вся Славянщина складаетця, — народностей по більшій часті не стільки могутчихъ, щобъ кожда сама по собі могла скласти могуче государство, — якоже и ся характеристична привязанность славянських

народів до збереження своєї особности народнїї, котора такого степеня досягає, що хіба тільки на могилах тих народів збудуватись могло би однолите государство, показує достаточнo, що принципомъ будущою государственного быту Славянъ не може бути середовічній принципъ однолитости державної, но що їхъ будущею політичною формою мусить бути система федераційна, полягаюча на природнімъ згуртованню однороднихъ цілостей въ одну потугу при внутрішній незалежності одної відъ другихъ.

Прямованне Славянъ до федерації, которе въ новійшихъ часахъ скрізь заявляється, не єсть утопія. Воно такъ пристає до славянської истоти, и зробить ся зъ часомъ такъ интензивне, що наконєць, мимо всякихъ перепонъ, осушитися мусить. Така федерація не єсть ані неможлива ані неимовірна; ходить тільки о теє, якими способами и коли вона осушитися зможе, а тутъ власне доводиться не разъ зустрінутися зъ подібними утопічними снами, які роятця де-коли въ головахъ московсько-урядовихъ и москвофилськихъ пропагаторівъ о будущій однолитості Славянства-народу и Славянщини-государства.

Одну таку утопічну мрію (а ми докажемо, що вона те и єсть), въ которій не зважається на реальний станъ діла, подаємо нашимъ читателямъ, тому-що її можна би уважати за ultra-идеаль славянської федерації, котора въ меншій розмірі и одмінній трохи формі, при теперішній навіть обстановці стосунківъ и пори, въ недалекій до-того часі осушитися могла би, одначе въ такій об'ємистій цілості и формі, яку помянутий плянь закріює, може ще черезъ довгі віки идеаломъ тільки останеться. Такимъ утопічнимъ пляномъ єсть одинъ манифестъ „Молодої Россіи,“ которий виймаємо изъ московської вольномислої часописі „Свободное Слово,“ (1862. Т. I., вип. 6., ст. 424.) видаваної не въ Московщині, а за границею. Той манифестъ звучить такъ:

„До братівъ Славянъ: Болгарь, Сербівъ, Хорватівъ, Словінцівъ, Чехівъ, Лужичанъ, Поляківъ, Москалівъ, Русинівъ и Білорусинівъ.“

Давні межинародні незгоди, що шарпали наше племя цілими віками, були для всіхъ насъ жереломъ величійшихъ нещастій: однихъ изъ насъ вони стерли зъ лица землі, другихъ передали чужоплемінному панованню, а всіхъ безъ виїмки удержували въ обивательській и політичній слабості. Вони привели насъ наконєць до гадки о славянській федерації. Тільки федерація може по скін-

чому рішити ті смутні питання, которі инакше, неперестанно замотуючись, будуть становитись більшъ и більшъ нерішаними. Теперъ ся думка стала звісною на стільки, щобъ виповісти її голосно до всіхъ у-купі.

Намъ треба скласти одинъ великий звязъ, въ которий би ввійшли всі наші народності, зъ рівними правами на самобитність и независлость. Сей звязъ повиненъ складатися зъ областей, утворенихъ на основі такъ народніхъ особностей, якъ и географичнихъ и жизненнихъ потребъ, допускаючи на будущий часъ ті переміни, які будуть визвані новими умовками жизни. При більшій ясності ідеї зъєднання означутця самі собою взаїмні границі тихъ областей, и рішитця питання: які елементи політичної и обивательської жизни и до якого степеня повинні бути спільними для всього славянського звязу, а які будуть чинити особності сеї або тої області.

Въ теперішню пору можна думати, що спільними для всіхъ будуть: рівноправне заступництво областей на спільнімъ згромадженню звязу; однака свобода и рівність передъ закономъ для членівъ звязу у всіхъ областяхъ ёго безъ різниці віри, походження и мови; неістнованне офіційно-пануючої релігії по областяхъ; повсюдішне знівеченне становихъ різниць; повна свобода гадки и слова; єдність принципівъ при різноманітності формъ въ народній управі и законодавстві; однака монета, вага и міра; свобода торгівлі и обороту; єдність воєннихъ силъ и єдність звязуючої власти въ захованню нерозривности областей и у внішніхъ стосункахъ.

Щобъ достигнути сеї великої цілі, треба намъ злічати за скінчені всі наші спершні непорозуміння межинародні. Кожда зъ нашихъ народностей не тільки не повинна стремитися до пановання надъ иншою, якъ скоро ся шукає саморозвою, але повинна уважати сю послідню и зъ любовію підпомагати всякимъ її прямованнямъ до самостайної жизни. Всі ми знаємо, що перше, ніжъ осушитця ідея славянського звязу, конечні будуть тяжкі жертви для вислобонення братівъ нашихъ відъ материяльного и морального ярма: ми повинні бути готові на отсі жертви.

Обертаємось до всіхъ, кому дорога свобода рідного краю и будущність ёго суплемінниківъ: помагайте, браття, розширенню и виясненню отсеї великої ідеї, котора одна може бути залогомъ будущого нашого гараздовання, самостайного розвитку нашої племінної сили и спільної нашої свободи. Слова наші ми обертаємо

не тільки до народів славянського племені, але й до тих чужоплемінників, котрих звязала з нами судьба: до Литовців, Волохів, Мадирів, до народів турчанського и финського племені. Нехай вони знають спільне наше прямування и завчасу вияснять собі те положення, вь которім бажають оставатись. Ми не допускаємо надь ними ні найменшого живосилу; но коли вони захотять увійти вь наш союз, то можуть бути переконані, що право на саморозвій їхній народности буде уважане нами такь достотку, якь и наше власне. И до вась обертаємося, народи інших племен и других историчних судьб! Випередивши Славян на дорозі обивательської свободи и историчного розвитку, прийміть їх теперь у ваше велике братство, и протягніть руку помочи до тих, которі її потребуватимуть!

Оть и весь той манифестъ. Що-жъ більше й сказати можна, якь тільки те, що се єсть гарна — фантазмагорія? Плянъ вона не єсть, хіба тільки помисломъ до пляну, а мимо того ся фантазмагорія сталася такимъ зъявищемъ, которе не менше ніжъ опирь московського панславизму пуджає деякихъ государственниківъ. Досить лишъ натякнути про славянську взаімність, про вєспільність політичнихъ интересівъ и політичного прямування Славян, то вже й мерещитця імъ опирь ової всеславянської федерації, опирь великанського росту, которий валить вєї престолы на славянській землі, а на їхъ звалищахъ закладає своє обширне панування. А міжъ тимъ воно — по нашому сказавши — страхи на Ляхи! Коли-бъ ті государственники придивилися до діла ближче, то й побачили-бъ, що не такий чортъ страшний, якь єго малюють, и що воно властиве й не чортъ а маленька дитина-сиротина, котора, якби їй, поштуркуваній та поневіряній, довелось вирости не вь хаті а підь тномъ изъ свого сирітства-немовляцтва та прийти до силъ, то може й справді зробилась би страшенимъ завидякою, але якби її взяти вь Людяну опіку, не по панськи, а по батьчому, то вона и виросла-бъ своїмъ опікунамъ на втіху и поратунокъ відь тої справдешній небезпечи, котору де-які государственники, обзираючись на уроєну, за-здалегідь и недобачають.

Ми докажемо перше неможєбність осуцення того вищє-наведеного помислу о славянській монстръ-федерації, щобъ відвернути увагу одної тасты Славян відь сєго осліплющего образу, начертанного фантазією молодихъ московськихъ ентузіястівъ, а обернути на помисли реальні, которі самі тільки якийсь добрий skutokъ

принести можуть, а потім розберемо, яке значення сей помисль о славянській федерації для Австрії має.

(Конець буде.)

Заказанне Мети.

Причинокъ до характеристики старої ненародної партії.

Чого де-інде ані видати ані чувати не доводитця, те у насъ, міжъ галицькими Русинами, а особливе у Львові, ажъ надто часто на самому ділі показується. Справді, ми готові вже й повірити въ истинность засади де-якихъ изъ нашихъ офіціальнихъ людей, що буцїмъ австрійські Русини є собі народъ-єхтга, — та ще й хочъ-куди єхтга! До чого инцимъ австрійськимъ народамъ зась, те намъ Русинамъ зовсімъ вольно. Намъ вольно, на примір, постановляти окремішні поліційні предписі и братись самимъ за виконування такихъ, не вважаючи на те, що законодавчою и виконавчою властю у тому згляді въ нашій конституційній державі є поки-що самъ центральний урядъ. Нехай же хто ще й каже, що ми не маємо автономїї. Атже-жъ ми Русини, навіть мимо виїмкового стану — стану облоги — въ Галичині, которого предписі, якъ звісно, ажъ зъ днемъ 18-мъ Цвітня с. р. діяльними бути перестануть, находимся въ неперешкоджанімъ уживанню самоуправности поліційної! — Объяснимся.

Після вийсття 2-го н-ра „Мети“ публікувало начальство руської духовної семинарії у Львові питомцямъ тоїже якесь святоюрське розпорядження, ведля которого тимъ же питомцямъ (слухачамъ университета) заказується читати и предплачувати політичну часопись „Мету.“ Хто вже предплативъ, має заразъ предплату відобрати. Кого застануть на читанню того заказаного письма, той буде ставлений передъ святоюрську консисторию и потягнений до одвічальности.

Отъ вамъ, дорогі земляки, якого колоту, якої соблазні „Мета“ не наробила! Духовенство, которого званїемъ єсть дбати о спасенне душъ нашихъ, беретця въ своїй ревності вже й за поліційні діла. Ну, панове святоюдці, гледіть бо, щобъ ви не багато въ ротъ набирали, а то ще подавитесь та, не дай Боже, и спасенне душъ своїхъ таки власнихъ загірите на віки вічні. Гледіть, кажу, чи ви, замість Богові та правді,

припадкомъ сатані не служите, приймаючись за такі діла, для виконання котрихъ государственні закони особні власті настановляють, и порікаючи те, въ чімъ ті власті, виконуючи свій обовязокъ, нічого незаконного не догледіли. Ми, хоча й грішні люде, не хотіли-бъ ні за що въ світі бути причиною до погублення душъ вашихъ, которе не минуло-бъ васъ певне тоді, якби показалося, що ви, панове святоюрці, на насъ зовсімъ невиннихъ свій завзятуший наклепъ наводите. Ні, ми не хочемо бути причиною погібелі душъ людськихъ, и про те висповідаеться заразъ зо всіхъ учинківъ нашихъ, може чи не вайдетця на насъ гріхъ який, которий оправдавъ бы якъ-небудь той поступокъ, що ви самі беретесь за поліційну роботу, и наказуете не-то-що читати, але й пренумерувати (sic) „Мету“ тимъ людямъ, котрихъ, якъ самі знаєте, мечъ вашого кривосуду певне досягнути зможе.

Такъ слухайте-жъ, які були учинки „Мети“.

1). „Мета“ проповідає однолітність и самостайність руського народу, шануючи ёго теперішні государственні звязки, а боронячи тільки ёго самостайність народню противъ народніхъ присвоєкъ такъ зо стори Поляківъ якъ и Москалівъ, — отже „Мета“ проповідає патріотизмъ народній на засаді законности, „Мета“ не заступає интереси політичнѣго сепаратизму, „Мета не єсть революційна. Гріхъ, воно, чи ні? Атже-жъ пригадайте собі, панове зо старої партії, що въ 1848-мъ році стояли ви на тій самій засаді, на котрій ми стоїмо нині, и що головна „Руська Рада“ въ своїхъ відозвахъ, адресахъ и меморандахъ говорила о „руськості“ въ тій змислі, якъ ми її понимаємо, а не въ тій, якъ її понимає московський урядъ. Чи ви омилялись тоді, панове, чи ви теперъ омиляєтесь? Розміркуйте добре: а якъ-що покажетця, що ви тоді не мали гріха на душі своїй, то и ми ёго нині не маємо.

2). „Мета“ проповідає цілостъ, могучество, конституційне розвитє и мисійну ролю Австрії въ интересі всіхъ її народівъ, въ интересі Славянства, въ интересі народу руського — отже „Мета“ проповідає патріотизмъ государственний; „Мета“, хочъ єсть оппозиційна противъ заоктроєваної урядевої системи, котора теперъ такъ для государства якъ и для народівъ непрактичною показуетця, але, стаючи на засаді жовтневого диплому, не єсть незояльна. Гріхъ воно, чи ні? Атже-жъ признайтеся, панове зо старої партії, що ви самі — се-бъ то репрезентація руська въ соймі краєвімъ — задумали - було різько задемонструвати противъ фебруарової конституції, и тільки якісь обіцянки и підшепти зупенили васъ відъ громаднѣго зложення мандатівъ; що ви й досі въ глубині души своєї кріпко оппозиційні, якъ те инді и вашъ органъ, „Слово“, правда, що не такъ сміло, якъ ми, а тільки десь-колись, мимоходомъ и мовъ крізь

зуби заявляє; що відъ васъ, мимо всего завзяття, якъ зачуваємо, дістається навіть похвала для „Мети“ за те, але тільки за те, що вона порікає фебруарову конституцію. Такъ, бачу, ви у тімъ згляді зъ нашою народнєю партією на одно згоджаєтесь, и тільки ся різниця заходить, що ми щирі, бо говоримо явно те, що й думаємо, а ви не щирі, бо думаєте внакше, ніжъ робите. Ви хочете показатись доялистами, а ми доказуємо, що ми справді такими. Чия-жъ дояльність лучша для народу и для государства, чи наша ліберальна, чи ваша сервилістична? Розберіть се, а тоді й кажіть, по чій стороні вина; якъ вона не по вашій, то будьте певні, що й наша совість супокійна.

3). „Мета“ проповідає удержання унії церковної зъ Римомъ и стоїть тільки за введнаннемъ на законній дорозі автономії церковної, бо видить у тій послідній більше гваранції для народности руської, ніжъ у повороті до православия, которе, будучи въ Россіі зцентралізоване петербургськимъ синодомъ, затеряло одну зъ головнихъ характеристичнихъ чертъ первобитної восточної церкви, т. в. автономность народніхъ церковъ, и такимъ побитомъ, зробившись оруддемъ московського уряду, грозить руській народності підъ панованнемъ московськимъ далеко більше, ніжъ австрійськимъ Русинамъ унія зъ Римомъ, навіть при дотеперішнімъ зпоневірянню нашої автономії церковної — отже „Мета“ проповідає тільки законну реформу внішніхъ стосунківъ руської церкви до Риму; „Мета“ не заступає інтереси догматичнєго сепаратизму; „Мета“ не єсть еретицька. Гріхъ воно, чи ні? Атже-жъ пригадайте собі, панове зо старої партії, що ви свій органъ „Слово“, коли воно ще питаннемъ обрядовимъ занималося, и въ своїхъ колюмнахъ артикули аспетичні поміщало, которі въ органі політичнімъ зовсімъ не на місці а до того такъ різькі були, що такъ церковна якъ и государственна власть виділа себе споводованою ажъ судово противъ „Слова“ закročити — пригадайте собі, що ви питомцямъ руської семинарії читанне того дневника ніколи не заказували, — а навіть тоді, коли „Слово“ архиерейську неласку на себе зтягнуло, де-які ізъ вашихъ верховиківъ (розуміття духовного стану), мимо тої неласки, самі не покидали читати „Слово“, предплачуючи на него підъ псевдонимомъ. Чимъ же провинила „Мета“? Чи вона показала ся менше католицькою відъ „Слова“? Чи вона своїмъ явнимъ застереженнемъ, що „відправу поминального богослуження за душу Т. Шевченка въ православно-восточній церкві не слідує уважати яко актъ демонстрації обрядової, а тимъ менше звихненнемъ католицизму“, не дала явний доказъ, що наша народня партія далека відъ усякого розколу релігійного? Знаєте вь, панове, ажъ надто добре, що коли кому, то певне не намъ закинути можна розкольничі тенденції: знаєте ви

и те, що ми душу Тараса поминали-бъ охотно и въ нашій грецько-католицькій церкві, коли-бъ ви, яко ревні католики, постаралися, для запобіження соблазні, виеднати у архиерейської власті дозволенне на тее. Але ви самі знаєте, для чого ви таке дозволенне не виеднали, отже ви-бачте, що ми и тутъ нічого невинні.

Такимъ побитомъ „Мета“ не єсть ані революційна, ані неояльна, ані еретицька; а якби вона такою и була, то мабуть государственні закони, именно же законъ печатний, который оппозиція въ государственній раді, по звісній причині, ruthenisches Pressgesetz назвала, єсть ажъ наatto достаточний, щобъ „Мета“ на якимъ-небудь крючку єго §§-івъ зачепилася и повиснула. Коли-жъ се не сталося, то не розуміємо, якимъ правомъ осміяетця стара ненародня партія октроювати для самої „Мети“ нові цензурні правила и поліційні предписі. Зъ педагогичнихъ взглядівъ воно певне не походить, бо „Мета“, не будучи ані революційною, ані неояльною, ані еретицькою, тимъ самимъ не єсть и деморалізуючою.

Шукаймо-жъ дальше поведівъ, которі наклонити могли стару ненародню партію до виеднання консисторського завазу взглядомъ читання „Мети“ питомцями руської духовної семинарії. Видаючи органъ народнєї партії, єсть нашимъ обовязкомъ довідуватись, яку догану дають їй ті старовірці, которі всіми способами противъ насъ агитувати знають, и такі тенденції неразъ намъ підсувають, що чесному чоловікові и въ сні не верзетця. И що-жъ то ми довідалися відъ нашихъ москвофилівъ? Ото, що найбільша догана, яку намъ зробити можна, єсть отсе, що ми хотіли-бъ (horribile dictu!) одірвати відъ Росії Україну, и прилучити до Австрії. Ось воно що! Изъ сего дословного вираження одного изъ нашихъ москвофилівъ поміркували ми, що нашій старій партії не подобаетця третій пунктъ нашого політичного віроісповідання, который такъ звучить: „Віруємо, що виречене въ конституційній Австрії народне рівноуправненне Русинівъ, при тактовій поставі тихже и чеснімъ уживанню сего признаного імъ основного права, также признанне и рівноуправненне руської народности въ государстві московськимъ, досі абсолютно управляванімъ, за собою потягнути мусить, и тому то гравитаційної точки для руського народу не въ Росії але въ Австрії шукати треба. Въ тімъ пункті не сказано впраді ані слова объ одірванню України відъ Росії и прилученню до Австрії, а тільки подаєтця спосібъ до виеднання автономії для руськихъ краївъ підъ панованнемъ московськимъ, спосібъ зовсімъ законній, именно полягающий на тактовімъ поступованню Русинівъ въ Австрії, де ми, користуючись чесно наданою намъ рівно-

правністю народню, тим самим становимо уже гравітаційний пункт для тої часті руського народу, котора такого права досі не поживає. Ми утверджуємо: доки Русини в Австрії, користуючись рівноправністю, розвивають свою власну народність (т. є. доки вони не приготують зліяння руської народності з московською, именно через прийатте московської літератури), доти и єсть могучий напір на московський уряд, поступити так само як и Австрія, т. є. надати рівність и автономію, котора то послідня не є безпримірна в Росії, бо її має Финляндія. Але що-ж! старатись о рівноправність, о автономію для народу руського, злічає уряд московський як преступлення, як сепаратизм політичний, як революцію! Отъ, що пише органъ того-ж уряду, „Вестникъ югазападной и западной Россіи“, оснований нарочно для поборовання руського народнього руху на Україні. Ми виймаємо той уступъ изъ статті того журналу, під написсю „Кое-што а хахламанскомъ журнале Мета“, и наводимо єго в московській мові, але нашою правописсю, щоб усі бачили, як далека єсть московська мова від нашої руської. Авторъ того артикулу говоривъ перше, що в гурті руського люду на Україні вже тліють искри сепаратизму, которі, при першій бурі політичній, можуть бути роздуті руськими патріотами в пожаръ. А далі каже: „Кроме множества данныхъ, доказывающихъ, што єто апасеніє не єсть продуктъ пугливой фантазіи или индивидуальнаво пессимізма, предчувствія наші асновиваютьца на абстятельствахъ и характере хахламанскаво органа, на поводу катораво ми имеемъ случай весті настоящую беседу съ читателями „Вестника“. „Мета“ явилась на светъ в саседней намъ древней области русской — Галиціи, аткуда и польская революція палучала и палучаетъ важнейшую для себя поддержку. Ана, какъ єго відна изъ передовой статі и многіхъ статей, прієланихъ в „Мету“ изъ разнихъ центровъ маларусскіхъ и папсієванихъ частію подлинными именами, частію псевдонімами, — обявана сваімъ битіємъ и правстввенной и матеріальной поддержке са старани Маларассіи. Стало битъ, „Мета“ єсть пряма органъ нашихъ затейщиковъ, єсть пракаламация революціонная, метящая на „ворохобню“ не в Австрії, каторою давольни галиційскіє Русини и в отношеніи къ каторой „Мета“ более чемъ прієстрастна и дружелюбна, — а у насъ. Стало битъ, ана єсть вазбужденіє в народѣ маларусскомъ атчужденности къ Маскалю и атисканія сваей автаноміи. Стало битъ в вей пріивлі участіє члени революціоннаво хахламанскаво камітета, сделавшіє зъ „Мети“ што то в роде Narodowej Gazety, а изъ Лемберга што то в роде ні то Варшави, ні то Паріжа. Стало битъ „Мета“ —

арганъ чіста сепаратівний, а пакровітельствующая ей нація єсть саседка недружелюбная. Стало бить, єсли Австрія, па требованію русскаво правітельства, не запретіть изданіє „Мети“, Россія імєєть право счітатъ пратекторство революціоннаво въ атношеніи къ ней органа за casus belli“.

Отъ вамъ, що верзікає безглуздий наймитъ московського уряду! „Слово“, поміщаючи минушого року отсей уступъ въ своїхъ новинахъ дословно, не знало, чи не хотіло нічого иншого сказати, якъ тільки „risum teneatis“! А міжъ-тимъ воно не сміхъ, бо множество брошуръ подібної гряди, передрукованихъ зъ київського „Вістника“ призначеного для пропаговання московитизму на Україні, спроваджували тутешні пропатори панруссизму, (тому-що вони власними письмами противъ руської народнєї партії такъ сміло полемизувати не сміють, щобъ у більшій часті „старої партії“, не втаємниченої въ їхъ пляни, не втеряти свій кредитъ), которі въ прямій переписці зъ редакторами того московського органа находились, и виставляли ті брошури на публичню продажъ въ тутешній руській книгарні, відкіля вони по-міжъ тутешніхъ Русинівъ розходились. Повторяємо ще разъ: се не сміхъ, бо, якъ бачимо, посіяне зерно вже сходить. Тутешні москвофили (хочъ не на письмі, але въ розмовахъ) закидають намъ ужє те самє, що и наймити московські на Україні, именно, вони заічають намъ (се-бъ то народній партії) за найбільшу провину те, що ми прямуємо до політичнєго (!) сепаратизму відъ Россії! Чи не замітно въ сєму те самє оружжє, якимъ воює противъ насъ органъ московського уряду, зъ которого повищий уступъ ми виймили? А вже-жъ! самі очи бацуть!

Теперь же застановімся надъ тимъ, якъ намъ уважати належитця поступокъ святоюрської консисторії, котора питомцямъ руської духовної семинарії наказує читати „Мету“. На перший поглядъ всякому чоловікові здаєтця, що консисторія святоюрська ділала тутъ въ змислі тутешніхъ нашихъ москвофилівъ, — отже въ змислі київського служебного органа, которий виразно жадає відъ Австрії, щобъ вона наказала видавати не „Мети“, а то вінъ прозить їй — війною: Ну, святоюрська консисторія не може заказати сєго, то и зробила тільки, що могла, т. є. наказала читати „Мету“ тимъ, котримъ заказати могла. Сей фактъ показує, що святоюрська консисторія „Мети“, яко органіві руської партії противна, а поневажъ на тімъ органі и на тій партії ані революційнихъ ані єретицькихъ гріхівъ не находитьця, то єя враждебность противъ „Мети“ готова показатись кождому яко идентична зъ враждебностью помянутого московського органа, бо чейже ніхто, а тимъ менше австрійський урядъ, не буде такъ наївний, щобъ злічати сей поступокъ

не за внутрішні гріхи
для зарплати очей Москви

не за внутрішні гріхи
визнання Меті, а
лише заборони
ти тільки Меті

що більше, мимо виразного заявленія „Мети“ о ціляхъ народнѣй партіи, не перестають наші москвофили и проповідники панруссизма до нинішнього дня уживати противъ народнѣй партіи и її органівъ такихъ самихъ аргументівъ, якъ и давнішъ. Такимъ побитомъ сталося, що одинъ лисоголовий авторитетъ (якъ буде треба, то назвемо ёго по имени, бо маємо на те докази) по вийсттю 2-го нумера „Мети“ поспішивъ зо своїми представленнями, виведати консисторський заперетъ. Та отъ, якого аргументу уживъ вінъ: „Мету“ видає збанкрутований студентъ, не маючий свого власного маєтку ані жалування; „Мета“ має тільки 90 (?) пренумерантівъ — такъ очевидно, що то єсть діло ляцьке, що Ляхи на те свої гроші вкладають“. Ми не потратимо багато слівъ на опрокиненне сеї клевети, и скажемо тільки: хто самъ не єсть самостайній, хто самъ єсть наймитомъ чужого народу, хто самъ иншого труду не розуміє, якъ лишъ той, за котрий ёму платять дорогі гроші — той тільки спосібний клеветати такимъ побитомъ противъ другихъ. Хто обвиняє кого, не даючи доказівъ, той клеветает. Сказанне, що „Мета“ має тільки 90 пренумерантівъ, не єсть доказъ, а брехня. Число 90 вивідавсь той клеветникъ запевне відъ редакції „Слова“, котра давнійше передплату на „Мету“ тежъ збирала, и де справді не більше число находилось. Зъ того не випливає однакже, щобъ то були вже всі пренумеранти „Мети“. Въ печатні може довідатись той клеветникъ, що „Мета“ друковалась зъ-разу въ 400, а нині друкується вона въ 500 екземплярахъ. Кілька Поляківъ, що зъ-разу запренумеровали-було „Мету“, суть запевне ті самі, що предплачували и на „Слово“ тоді, якъ воно свій тонъ противъ Поляківъ лагіднішъ настроїло. И стає-жъ одваги на таку брехню, що „Мета“ органъ ляцький?

Ті, которимъ сей лисоголовий авторитетъ робивъ представлення взглядомъ заперету „Мети“, повірили на слово — бо и якже не вірити авторитетові! У насъ є дуже багато и всілякого роду авторитетівъ; кого ні назвешъ — то и авторитетъ, а повага авторитету єсть міжъ Русинами такъ велика, якъ нігде инде на божому світі. Атже-жъ ми знаємо офіціяльнихъ людей (тежъ авторитетівъ), которі певнихъ проводирівъ старшої ненароднѣй партіи по-просту Москалями називають и, яко офіціяльні люди, тихъ проповідниківъ панруссизму кріпко ненавидять — а мимо того, якъ їмъ сего треба, то ажъ-любо тимъ ненависникамъ кланяються, и вразъ зъ ними противъ народнѣй партіи повстають. Загально сказавши, наші авторитети взаімно собі кланяються. Коли-жъ се діють и урядові особи (зъ якихъ поведівъ, то ми знаємо), то чому-жъ би не вклонилась и консистория?

Ізъ усёго показуєця, що заказъ читання „Мети“ въ духовній руській семинарії єсть ніщо инше, якъ тільки наслідокъ агитації старої москвофилської кліки, а все, що на уневинненне консисторії сказати можна, то хіба те, що вона за багато шанує авторитети и вірить їмъ, не переконавшись, бо не хочемо допускати, щобъ вона поділяла засади помянутого лисоголового авторитета. Агитація противъ народнєї партії и її органівъ ведєця en gros; заказанне „Мети“ єсть тільки однимъ обявомъ тоїже, котрий впрочімъ не багато намъ завадить, коли не може. Щобъ мати понятте о тій агитації, наведемо тутъ кілька фактівъ.

Настановили н. п. одного чоловіка, котрий приходячимъ до руської книгарні землякамъ зъ провинції, коли бажають купити „Мету“ або „Руську Читальню“, пхає въ руки московські брошури, писані противъ „Мети“ або противъ руської народности и літератури, а за „Читальню“ говорить, що на ту ціль дали Ляхи 3000 гульд. капіталу! Що собі деякі люде, учувши тее, о нашій народній партії подумаютъ, то можна догадатись. При тій способності мусимо заявити, що на видаванне „Руської Читальні“ ані одного польского крейцара не дісталося. Високоповажний землякъ нашъ п. Диметъ, обиватель и купецъ львівський, котрий своєю підмогою причинаєця до всего, що єсть руське — а то не односторонно, якъ де-які меценаси роблять, котрі підпомагають тільки те, що єсть московсько-руське — видячи міжъ народнєю партією літературну працєвитость и зважаючи потребу такого видавання, якъ „Руська Читальня“, підпомігъ підприємцеві своїмъ кредитомъ и своїмъ грошемъ, и якби не сей щодрий землякъ, то помянуте видаванне не побачило-бъ було божого світа. П. Диметъ єсть одинъ изъ тихъ немногихъ людей, котрихъ заслуги около подвигнення руської народности записані будуть въ історії незникущими буквами, міжъ-тимъ якъ о людяхъ, котрі своїмъ становищемъ більше зділати могли, и помину не буде.

Одинъ священникъ божився, (хочъ ми єму и такъ віримо), передъ нами, ще давнїшъ, що вінъ самъ написавъ більше якъ 100 листівъ, агітуючихъ противъ „Вечерниць“. Кілько листівъ такі люде, якъ той священникъ, и нині пишуть противъ народнєї партії и її органівъ, то можна додумуватись. Знаємо навіть одного професійного агента, котрий їздить скрізь по Галичині и, буваючи на празникахъ, клеветаетъ передъ священниками на народню партію.

Одинъ авторитетъ, буваючи въ урядовихъ кругахъ у Відні, клеветаетъ на народню партію въ тімъ змислі, що вона єсть орудде Ляхівъ. Міжъ иншимъ брехавъ той авторитетъ, що п. Добрянський, редакторъ *Gazet-и Narodow-oi*, єсть війтомъ руської громади у Львові. — Сміливіщої брехні не доведєця чувати!

Другий авторитетъ (той самъ, що агитувавъ за закауаннемъ „Ме-ти“), пишучи московський листъ до одної особи въ Відні, клеветаючий на народню партію, виражається міжъ иншимъ такъ: „редакторъ же „Ме-ти“ — это крепка апалячений Русской, — настоящій Палякъ въ русской шкуре“.... Ну, браття Поляки! ви запевне здивуєтесь не менше якъ и я самъ, коли довідаєтесь, що я вашъ союзникъ!

Кс. Кл.

Вечерниці въ память Тараса.

Доійсь зъ Перемишля.

1885/86
 День 26-й Лютого (10-й Марця) с. р., то памятий день для на-шого города княжого Перемишля, въ той бо день, посвящений — уже відома річъ — обходженню памятки нашого народнёго віща Тараса, відбулися у насъ музикально-декляматорські вечерниці. Прочунавъ старовина-Перемишль зъ вікового сну! Вже й тямки не ма, коли звукъ вішового дзвона розносився по холмахъ перемиськихъ, и на площаді вольна громадська річъ велася! Того не згадати вже... Ажъ ось, по довгихъ вікахъ, роздалися голосні, солодкі, теплі, чаруючі пісні руські, и посипалося золотисте зерно вольнихъ річей міжъ зібравшоюся на прилюдному місці громадою. Чарували пісні, а річі переймали до жи-вого руську родину, — мовъ би наші предки, спізнавши властивий керунокъ нашого народнёго стремління, промовили до насъ вітцівськими словами нашого незабутнёго покійника; утішилась наша родина, а старій Перемишль зрадівъ, сердега. То була святочна днина для Русі-України.

Сей музично-декляматорський вечеръ відбувся въ салі „під Про-видіннемъ,“ ведля заявленої друкованими оповістками програми, котора, зъ малою передь самимъ виконаннемъ наступившою відміною, єсть слідуоча: I. одділь: 1. Увертюра „Титъ“; 2. Передне слово (п. Боровецъ); 3. „Дебушъ“, баллада Федьковича (п. Буцацькій); 4. „Я въ чужині за-гибаю“, співъ Лавровського (хоръ); 5. „Гуцуль-Сиротина“, віршъ Д. Млаки (п. Вахиянинъ); 6. „Послухай“, solo-співъ зъ супроводомъ му-зики Вербицького (п. Лавровський). II. одділь: 1. „Гамалія“, дума Шевченка (п. Буцацькій); 2. „Коруна золотая“, співъ Лавровського (хоръ); 3. Смерть бандуристи“, віршъ Метлинського (п. Ка-

лужняцький); 4. „Заспівай ми, соловію“, співъ Лавровського (хоръ); 5. „Хустина“, віршъ Шевченка (п. Устияновичъ); 6. „Послание живимъ и мертвимъ и ненарожденнимъ“, віршъ Шевченка (п. Боровець); 7. Увертюра зъ опери „Біла Пані“. III. одділь: 1. „Причинна“, баллада Шевченка (п-на Лукасевичъ); 2. „Сумно, марно“, співъ Лавровського (хоръ); 3. „Козача смерть“, віршъ Метлинського (п. Калужняцький); 4. „Чомъ, річенько“, співъ Лавровського (хоръ); 5. „Титарь“, уступъ зъ „Гайдамаківъ“ Шевченка (п. Вахнянинъ); 6. „Колись було“, solo-співъ зъ супроводомъ музики (п. Вахнянинъ); 7. „На вічну память Тарасові“, віршъ Климовича (п. Коблянський); 8. „Ще не вмерла Україна“, віршъ Шевченка, співъ Вербицького (хоръ); 9. „Прощальне слово“, виставивъ Будеволя, а говоривъ п. Г. — Продукції ті розпочалися о 7-й годині вечеромъ.

Вінець слави з'єднали собі на тихъ вечерниціяхъ: ш. п. Вахнянинъ и п-на Лукасевичъ, котора тому вечерові повабу и уроку додала. Інші декляматори и мовці, загально сказавши, показалися добре. П. Боровець говоривъ „Передне слово“ и „Послання“ хорошо и зъ виразомъ, тільки-бъ не завадило було більше живости. П. Бучацькій, деклямуючи „Добуша“ и „Гамалію“, уживавъ лиценцій зъ правилъ штуки театральної, т. е. жестикуляції, що, хотъ и єсть воно похибкою противъ правилъ деклямації, однакже при тихъ повнихъ акції утворахъ — не скажемо, на місці — але и не конче невідповідне було. П. Калужняцькай и п. Устияновичъ деклямували добре, тільки въ Калужняцького замічали ми трохи за швидку мову. Навпосліди сказати, що п. Коблянський виглосивъ Климовича віршъ „На вічну память Тарасові“ такъ, що промовивъ ними и до серця и до голови. Може бути, що тутъ ображені зістали наші непрошені проводирі, но дарма! ми отверто поступаємо и невинні тому, що правда въ очи коле. Красно видалося тутъ сполученне того вірша зъ піснею: „Ще не вмерла Україна“. Коли декляматоръ кінчивъ грімкимъ уступомъ того вірша про народне лихо, що — каже:

Дамо ёму раду, дамо, хотъ би всюди,
 На світі, край світа, зникчменіли люде,
 Здоптали всю правду, зреклися свободи;
 Дамо ёму раду, — хотъ-бъ всі народи
 Невольні на вольнихъ хотіли ставати;
 Дамо ёму раду — якъ зхочемо дати!
 Хиба що останній изъ руського люду
 Зцураецця роду и правду забуде,
 Забуде одвічний завіть України, —

Тоді хай загине — хай людь той загине,

Сліду не оставить... хай звалляця гори,

Дніпро нехай висхне и виступить море

И затопить ті люде — бездушні потвори!

Но доки на горахъ, край моря и въ полі.

Народъ нашъ великий, пролащій безъ волі.

Живе-проживає, милуючи правду —

Дамо собі раду, дамо собі раду!

И — зъ попелу фениксъ — зъ тієї руїни

Таки ще воскресне доля України!

тоді молоді козаченьки, що стояли въ-півкруга за декляматоромъ, гукнули сильнимъ хоромъ завітній гимнъ Тараса:

Ще не вмерла Україна

И слава п воля!...

Потімъ п. Г. закінчивъ сей вечіръ прощальною мовою, що виставивъ п. Бudevоля, а котора заняла всіхъ слухачівъ и оставила по собі такі чувства, які тільки любовъ молодого чоловіка до свого народу, любовъ искрення, безкрая, горяча, викликати потрапить. Ся мова гідна того, щобъ її всі земляки наші прочитали собі, тому уділяємо Вамъ сю мову въ цілості; коли змога, то надрукуйте. *)

Solo-співи и співи хоромъ, якъ и музика, зложена зъ самої молодехи нашої, всімъ були до вподоби, а знавці, якихъ досять було міжъ численно згромадженими гостями, а міжъ тими наші народні побратими Чехи, признали досконалость у виконанню тихже. Особливе solo-співи: „Колись було“, п. Вахняниномъ, и „Послухай“, п. Лавровськимъ відспівані, всіхъ дуже займили.

Такимъ побитомъ п. Вахнянинъ и співавъ гарно, и виголосивъ свої деклямації „Титаръ“ и „Гуцулъ-Сиротина“ такъ досконало, якъ сего ті утвори, самі собою прекрасні, вимагали. Підчасъ „Титаря“, наче макъ посіявъ, такъ тихо-тихесенько було: все зъ напруженнемъ слухало, и на кінець вся людность, мовъ пробуджена зъ чарующого сну, якби въ одивъ голось, загреміла нескінчуцимъ окликомъ похвали.

Повищий ретельний описъ нехай послужить яко спростованне несправедливої дописі про той вечіръ, поміщеної въ 18-мъ числі „Слова“. Диво, та й не мале, отся допись: зраджає вона свое вийстте зъ-підъ не глибоко, та й не безсторонно, критикуючого пера, а щобъ доказати, якъ далеко неразъ посуваецця тенденційность нашихъ противниківъ, наводимо тутъ головний уступъ зъ тої дописі дословно. Сказано такъ: „Публика руска, польска а наветь вѣмецка, численно собрана на той

*) Дуже вамъ вдячні за теє. Ред.

вечеръ, плѣнялася музикою и пѣніємъ; не такъ однакже удалися деклямаціи, бо кромѣ (!) деклямаціи д-цы Лукасьевичъ (Причинна Шевченка) и гг. Бучацкого и Коблянського, не зділали они ефекту на публику (!) Вина того, не совсѣмъ сильного, дѣйствія деклямаційныхъ куснѣвъ лежала и (!) въ томъ, що тїя для ббольшой части публики не были зрозумѣлы, яко же и въ томъ (!!), що куснѣвъ всѣхъ празѣ одного (!) были предмета, — бо слухати безпрестанно „про поле кровію зліяне, костями застелене, про убійства и вороги“, (!!!) то не могло пріятно дѣйствовати на публику, особливе женского пола, котора хотѣла вразѣ и забавитися и ублажитися. Шкода, що не выбрано легчихъ и розличного предмета куснѣвъ и не употреблено (?) также гдекоторыхъ сочиненій нашихъ галицкихъ поетѣвъ (!), яко и пр. Николая Устыновича, которого всѣ поезіи суть легко зрозумѣлы и цікавочіи. При томъ всемъ однакже признати треба, що сей вечеръ вообще добре оставилъ по собѣ впечатлѣніе, бо отлична музика и пѣніе, въ хорѣ и сольяхъ пречудесно отдане, затерли всѣ прочіи (!) недостатки“.

Тенденційно-противний дописуватель „Слова“ признае и самъ досконалость музичнимъ и співнимъ продукціямъ; признае также справедливу заслугу деякимъ декляматорамъ, именно и панні Лукасьевичъ, однакже, якоби нарощно, забуває згадати про найлучшого декляматора, п. Вахнянина. Чому? Бо вінъ хоче запевнити читателівъ „Слова“, що деклямаціи не зділали ефекту на обчество, а воно неправда, бо після самъ каже, що ефектъ бувъ тільки „не зовсѣмъ сильний,“ — хочъ и те неправда. Другою виною тої (разѣ) безефектности а (другий разѣ) того незовсѣмъ сильного ефекту бувъ (по ёго) вибірѣ незрозумілихъ, для більшої части обчества, поезій. Изъ сего показувалось би, по-перше, що польскихъ и німецькихъ гостей, для которихъ едино руська мова могла би бути не зрозуміла, було більше ніжъ руськихъ, а по-вторе, що для тої більшости утвори псевдо-поетівъ псевдо-руської школи, н. п. автора „Конюшого“ и „Буйтура“, зрозуміліші були-бъ, аніжъ утвори широко-руськихъ поетівъ Галичини и України. Міжъ тимъ одно и друге есть ложь. Деклямаціи того вечера могли не зрозумілими бути тільки для де-якихъ особъ німецької народности, а несподобатись могли вони де-якимъ Русинамъ, тенденційнимъ противникамъ нашої народної идеї, подібнимъ, якъ дописуватель „Слова“, — отже не зробили ефекту тільки на велику меншость притомнихъ гостей. Ідімъ дальше. Утверджати, що всі „кусні“ одного були предмету, могли бѣ справді лишъ ті, що руської мови нерозуміють; а що вони однакового предмету були, и тому всі вкупі не сподобались, мігъ би утверджати лишъ той, кому ні одинъ изъ нихъ не

припавъ до смаку. Що споминки про нашу кривавославну бувальщину, въ которыхъ скрізь пробивається самовіжа народня, нашимъ тенденційнимъ противникамъ ніякимъ побитомъ сподобатись не можуть, то намъ воно зовсімъ понятне: їхъ кольки колять, коли ми, нагадавши козацьку волю, кленемо шербатій долі, бо здавця їмъ, що й ми, щобъ виломитись изъ неї, готові й самі кинутись въ убийчу борбу зъ ворогами, проляти кровъ свою, засіяти костями рідную землю, — бо яко вороги народу боявця мабуть самі за свою шкуру. Дивно, що той дописуватель ще „ноживъ“ не добачивъ! Бачу, ёму якби нагадувавъ про милость московського царя, про сибирську неволю, про рублі, ордери и могучество кнута, то але! бо тоді мерещилась би ёму певна загибель нашої народнёй ідеї, которі вінъ ненавидить, а дивитись мусить, якъ вона въ насъ набирається чимъ-разъ більшої сили, власне черезъ ту кривавославну традицію. Ся традиція гартує, въ теперішній идилічній жизни, нашого народнёго духа, майже такъ само, якъ у давні часи гартували ёго богатирські діла предківъ нашихъ, тому вона й повинна бути и єсть дорогимъ скарбомъ для батьківъ и молодцівъ, для матерей и дівчатъ руськихъ. Ви знаєте, мабуть, той весільний звичай у Римлянъ, що бувало розчесане волосся молоді розділяють вістремъ ратища, и що воно означати мало? Подібний звичай водиться и въ весільнімъ обряді нашого народу: наряджають на розчесану косу молоді козацьку шапку, т. є. симъ звичаемъ ворожитця, щобъ жінки руські тільки волелюбнихъ синівъ, козаківъ-богатирівъ родили. Змисль сього звичаю, хованого руськимъ простолюдомъ, показує, що се єсть народня думка, щобъ и жінки мужнёго духа набирались, а правдиво освічені люде не повинні покидатись ніякої народнёй думки свого люду. Врешті, хочъ би и всі декламації були однакого предмету — що однакъ не правда — то чи не було для жінчого полу окрімъ того ніякої забави? А музика и пісні? А якби нарешті й не те, то питаємось: чи „ублаженне“ походить тільки відъ веселої забави, и чи тому, щобъ забавитись, не слідувало може въ таке сумовите народнє свято виправити шалену маскарладу? Ведля заявленихъ понятій того дописувателя о забаві и „ублаженню“ все допустити-бъ можна. На-конець що тичиться галицькихъ зрозумілихъ — се-бъ то ніби, що українські незрозумілі — поетівъ, тѣ й не знаємо, чи дописуватель не хотівъ черезъ те сказати, що належало-бъ утвори самихъ тільки галицькихъ поетівъ декламувати, бо, взявши Галичину зъ Буковиною вкупі, а Україну особно, покажетця, що ся послідня репрезентована була всего тільки двома поетами, а перва ажъ шістьма; именно же, утвори трѣхъ поетівъ декламувано, а трѣхъ співано, міжъ послідніми власне и віршъ М. Устияновича „Сумно, марно по долині“, віршъ Я.

Головацького „Чортъ, річенько домашня“, — а навіть и авторъ „Конюшого“ кривди не мавъ, бо співано єго: „Корона золотая“. Assire plus Dapam, et discere ab ipso omnes!

Вступъ на той вечіръ бувъ за билетами въ ціні по 1 г., 70, 30, и 25 кр. Ввесь дохідъ, которий, по відліченню видачківъ, вносить 54 г., призначений на ціль літературну, о которій поговоритця пізніше. Слава обивателямъ Перемишля, которі своєю притомністю причинилися до звеличення сего народнього свята, якимъ єсть день пам'яті великого Тараса!

— З.

Прощальна річъ,

говорена на вечерницяхъ въ Перемишлі въ пам'ять Тараса

Шевченка.

Шановна громадо!

Любі госпешеньки, високоповажні добродії, дорогі пані, славне молоде шовариство! Не мині-бъ то слабосильному належало звичати те розхільне слово, у якому слідъ попрощатися ізъ тимъ величнімъ та сумнимъ празникомъ народнімъ, — ізъ Вами, дороге Добродійство, ізъ Вами, славна молодеца громадо, — та подякувати, що Ви тутъ приспіли: одновити у добрихъ серцяхъ великі думи!....

Дорога, незмірна, незвичайна постать того героя - поета, що явивсь прояснити те небо такъ довго захмурене — небо ріднього нашого горизонту;... діла єго за маєстатичні, щобъ смілимъ окомъ на їхъ мині взирнути; пісня за глибока, за тайна, за довга, щобъ перелічити мині усі акорди, якъ важутья вони, якъ розходятья на міліони рідніхъ душъ Русі - України! А чувства тіі, що намалювались їми Ваші лица ясні, — за святі, щобъ умівъ я въ словахъ винайти для їхъ похвалу... моя втіха — моя задума помішалась ізъ Вашою, и тяжко мині перебрати власнихъ слівъ, которі-бъ нову принесли Вамъ чи розкішъ чи тугу.

Такъ що-жъ? Розійтись хибань и безъ прощання на цей рінъ ізъ тимъ святомъ, необійнятися ніякимъ звітомъ для того Батька народнього? Не звести тихъ щирихъ чувствъ, які опанували серця Ваші, у одно, которе мовъ нова здобичъ поставило-бъ насъ вище вчорашнєї днини нові надії засвітило.... розказало, що справді надъ нами сегодня

завітала душа Тарасова, та безсмертна, та віковичня, та пророча душа ёго... що ниньки почули нові слова ёго благовіствовання народнёго?! — Оттакъ! Нехай росте надія, мовъ той зелений барвінокъ на Карпатахъ високихъ, щобъ прорвати ту грубу заслону, котора спала на насъ відъ тяжкої историчнёї долі, и щобъ повітавъ свігъ въ повній красі нового товариша. Въ имя святости того діла, которе освятивъ Тарасъ, віковичній Кобзарь Нашъ, своїмъ мучеництвомъ на степахъ Киргизькихъ, на кавказькихъ горахъ — въ имя долі нашого народу, которого Тарасъ такъ чудно прославивъ, — въ имя ёго несквернёї цстоти зъобов'яжімъ себе кріпкими завітами, горячимъ серцемъ обгорнімъ ту руїну, котора надавила, затрувала ёго велике любяче серце,... притулімъ ту сиротину, що надъ Дніпромъ плаче, до нашихъ грудей по братерськи — по руськи... принесімъ одну цеголку для того памятника нерукотворного, для нашого Батька Кобзаря Тараса,... зронімъ одну слезину, нехай збудетця Ёго надія;

... .. и мене
Не забудьте помянути!

Не злимаь — тихимъ словомъ,

Добродіі високоповажній! Памятаймо, що нашъ Великий Тарасъ вийшовъ изъ підъ сільської стріхи, що освятивъ вінъ її своєю чудотворною піснею... Тяжка долі збіженого нашого люду — це була ёго найбільша рана, звідки брався той неописаний біль, отте голосне ридання! — Коли дорога намъ ёго истота, коли святий намъ ёго завітъ, то прикладаймо рукъ найкріпшихъ для освіти темнихъ убогихъ братівъ! Нехай нічо не спиває насъ відъ святого діла — воно основа нашої цілої будуччини — воно едно може насъ тільки завести въ той еденъ, въ той рай щасливої народнёї жизні!

При тому спасенному ділі наша проба, чи явитись намъ побідоносно, зберегаючи свое народнє „суть“ чи згинути изъ картини світа, не лишивши и сліду по собі... Любовью и світломъ науки обгорнімъ найменшого брата, нехай мати усміхнетця, заплакана мати!

Люблячі Батьки и Матері Руські! доглядайте літочокъ Вашихъ! Нехай виростають на віху родині, нехай зъ підъ Вашої опіки вилятають сизі орли на руське народнє поле, и горячі народолюбці зъ великою думою, кріпкі, сильні духомъ, світлі усякою мудростю.

Тільки тоді скажемъ, близенько коло насъ щаслива доля, коли днина за дниною заставить насъ дивитись на новихъ, кріпкихъ, народніхъ дійцівъ;... оттоді щастя буде, коли ціла Русь-Україна, мовъ та стара Геліяда на своїхъ играхъ, знайдеця въ ревнімъ убіганню за вінокъ лицарській народнёї слави!

Батьки и Матері! Нехай, мовъ святий ангель, у Вашихъ оселяхъ вітає орлина душа народнаго поета... нехай Ваші усі думки, усі вчинки прибірають значіння народне, щобъ коли зъявитця такий другий великий Кобзарь, мігъ, мовъ зъ тихъ живихъ образівъ народнаго життя, потягнути и жаръ и пісню!

А Ви, славне молоде товариство — соколи молоді — якъ рідній братъ одзиваюся до Васъ словами великого нашого Батька:

„И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь,
Бо хто матір забуває,
Того Богъ карає!
Чужі люде цураютьця,
Въ хату непускають; —
Свої діти — мовъ чужі,
И не має злому
На всій землі безконечній
Веселого дому!“

Покажіте живимъ приміромъ, що есть... есть и на Святий Русі — надійна молодіжъ, котрій на патріотичному духові не бракує... котра знає, яке її діло велике, и горда въ ёго — посміятця сміливо на можнихъ сусідівъ поглядати... Пильнуйте и голови и серця!... Ой! бо намъ треба явитись зъ великою наукою въ очахъ світа, щобъ вінъ, той учений, соромомъ насъ не покривъ! Тожъ, берімось, братики-соколи до праці; — найпершъ пізнаваймо свое рідне, нашъ людъ, ёго мову, ёго звичаї; — повиучујмося нашої исторії у тій книзі дорогій, — нехай нічого не буде намъ тайного... все знаймо, чимъ славна була та земля наша, и яке її було безталанне! Просвічаймо розумъ, гартуймо душі, бо тяжкі проби всякий изъ Васъ має у життю перебути... хмари ще нерозігнані надъ нашими головами. Тожъ пильнуйтеся и вбачайте, де може бути тривога и де недостатокъ... Обнімігесь, братъ .. брата, великимъ огнемъ народної любові! Оттоді то и збудуця слова пророчі Батька:

„Усмїхнетьця мати —
Заплакала мати.
И світъ тихій, невечерій
Любо просияє.
Обнімітця-жъ, брати мої,
Молю Васъ — благаю!“

А Вамъ, сестрички, перепелички, Вамъ дівчаточка — просіть за просте слово — воно освященне устами Кобзаря Тараса — Вамъ що-бъ сказати, якимъ словечкомъ Васъ приголубити! — Отъ яке у мене знайшлося!... Ви любите Тата и Мама, бо вони васъ кохають, —

любить же и Батька Тараса — Ви и незнаете, якъ ёго серце любляче билось, якъ воно розкошю напувалось, коли за Васъ вінъ співавъ. И Пеграрка неуміть краще відзиватись до гарячихъ италіянськихъ очий своєї горячої коханочки Ляври, — якъ відзивавсь до Васъ Тарасъ. Найбільше щасття, якого бажавъ, отъ яке було, виспівуючи свої сумні-сумні думи:

„Одну слезу зъ очей карихъ,
И панъ надъ панами!“

Подаруйте-жъ ласкливо ёму цю слезину, а буде ёму легче у сирій землиці лежати. Приголубить ёго якъ рідню Маму до свого серденька, кохайтесь ёго піснею, бо кращої нігде не надиблете, и слова ріднего не цурайтесь! Чи надиблетця де гарніша мова, спосібніша до устъ дівочихъ, якъ наша рідня мова? Ой ні! Замовкає коло неї и французька и италіянська, тільки кохайте, не встидайтесь її! —

Усі-жъ ми, Шановна Громадо, що насъ покликало якесь святе патріотичне чувство оттутъ зібратися, щобъ віддати честь великому покойникові Тарасові въ роковини ёго смерти, щобъ огріги, відсвіжиги въ неповиннихъ чувствахъ ёго память, — усі ми не забуваймо на діло, за которе у життю своїмъ тяжкимъ покладавъ вінъ душу! Вінъ кохавъ рідню Україну, кохавъ її, те славне боєвище, покрите високими могилами, напоюване Козацькою кровью, мошене добрими кістками нашихъ лицарівъ-молодцівъ. Кохаймо и ми, цілимъ серцемъ, ту руду славу! Не дозволяймо, щоби око наше тупіло, щоби серце наше відвикало любити ту дільну — ой багато-дільну половицю нашої семъі народнєї, що їй инша доля судилась. Хочъ нищечкомъ, хочъ у самотині посилаймо голубині мислі до тої братні, когра намъ рідня. Неякаймось признаватись, що ми одинъ народъ съ тою Україною! Її надія, нехай буде нашою, її смутокъ нашимъ смуткомъ, її слово нашимъ словомъ! А найдужче незабуваймо того, хто її за життя своего такъ солодко погішувавъ, таку сердешну пісню виспівувавъ... ёго пісня — це спільня слава Галича-України, а слави народнєї віякий щирій патріотъ не покидаєтця!

— Но мало кому а може й нікому зъ насъ не лучитця въ життю одвідати цю славу могилу, де спочиває тлінне Тарасове тіло,... подивитись на того славного Дніпра, що Тарасъ у своїй пісні ёго такъ чудно прославивъ. Нехай же хочъ думка чуйна перелітає на ті славні місця, де спочиває народній пророкъ, нехай хочъ у куточку спаде зъ очей нашихъ горяча слезина въ щирю на ёго память! А коли тільки буде при насъ вічне-свіжою та память, не покинетця насъ и надія, та солодка надія, що

„Не вмірає душа наша,
Не вмірає воля.“
що
„Наша пісня, наша дума,
Не вмире, не загине!“

Любийся-жъ, дорога наша Галицька земле, славою поета, нехай вона по усіхъ Твоїхъ куткахъ, мовъ те завіщання грядущої щасливої долі Русі-України, голосно одбивається о високі Карпати, нехай усяка душа приймає завітъ великого Тараса, ... усяка людина ёго піснею нехай одсвятить!

И Ти, нашъ граде старий, славний Перемишлю, підмагай такъ широко, якъ нині, для слави поета; нехай пишуться у Тобі славна молодіжъ ... рідне слово нехай у Тобі не замовкає ... пісня руська нехай ніколи не переводиться! — Отъ и всі наші завіти, які, мовъ огонь Вестальский, вічне насъ, шанувна громадо, ogrівати повинні! Зъ іми и усе моє слово скінчилося. — Въ останнє-жъ слідъ намъ попрашатися изъ Тобою, величчя, безсмертна душе Тарасова. Може и не оглядася, Батьку, зъ-за життя тяжкого, де-то добьетця Твоя сумовита пісня! Глянь, скільки дітей ширихъ вона породила и родить зъ дня на день! Диви, отъ яка громада присіла шанувати Твою дорогу память! Диви, якимъ словомъ горячимъ вона Тебе споминає! — Ой Батьку! недостає намъ ще силъ на гідний паматникъ. Малі діти — вбогі діти! Но колись підроснуть и вони, а тоді стає слава Твоя голосніша відъ Дніпрового шуму, відъ Карпатського грому! Тільки молись за насъ, Батьку, до святого Бога, щобъ скріплювъ на тяжкій дорозі ... А теперъ прощай!

Прощайте и Ви, Панство, дорога громадонько — дай Боже, щобъ зъ-часта сходилися у купочці празнувати народні свята. — Сумне це нинішнє свято, но дасть Господь, що й веселіші завітають! ...

Прощайте! ...

Будеволя.

Денунціантъ.

Допись изъ-за Дністра.

Різько виступили Ви у новій програмі „Мети.“ То-жъ то гуку буде на Васъ, гуку! „Денунціантъ!“ крикнуть відомі люди. На те

найлучший спосіб: клинъ, клиномъ вибивати. Най же виступає явю, коли Вамъ знадобитця, отсей Денунціантъ *)).

Хто? передь кимъ? кого? и о що хоче денунціювати? — Дармо Ви заострили цікавість, що якийсь поліцайникъ наміриє одкрити тайний портфель! — Довгі літа стоявъ я на усторонню, придивляючися подіямъ світа. Що достерігъ, тее ладивъ сказати своїмъ дітямъ: теперъ буду казати нашимъ дітямъ. И не соромлюся на старість зватись денунціантомъ, — знаю „відъ себе“. Відавъ Васъ ніхто не посудить, Пане Редакторе, що маєте чимъ оплачувати денунціантівъ. Бо-жъ то Вамъ денунціювати наміривъ я. Кому-жъ би иншому? — Німцямъ? Тії давно міркують, що щось варитця міжъ Русинами, але й знають, що імъ юшка зкипигъ и безъ піддування. — Полякамъ? — Тії въ посліднімъ часі доволі вишелептали кишені. — Отже доноситиму нашому Пану — Народові Руському. А понеже надіємося, що „Мета“ стане ухомъ и устами цілого народу, то-жъ и явю, що передо-всімъ народові въ ухо вложити належитця.

Материялу на доноси не бракне намъ скоро. Не пропустимо нікому. — Не такъ намъ иде о недорічи — коли-бъ то вже діждатись нашого руського „Хрену“, то тії лекше страavimo; — намъ ходять о шкодливі річи, грозячі нашій молодій жизни. Такъ н. пр., вернімся до надпису сеі статті. Аби лишъ хто обізвався про московщину въ нашій Галичині, заразъ ёму ротъ затикають однимъ словомъ „денунціантъ“, а сирітка-Русинъ, не маючи нічого до втрати, якъ лишъ одну честь свою, що ёму позосталась, мусить замовкнути. — Папове! чи знаєте ви, що то значить денунціяція? Таже ви самі здраджуєтеся! Денунціяція єсть: коли хто яку провину, або беззаконие, доносить правій зверхності. Кождий иншій доносъ на чиясь некористъ зоветця: клевета, брехня, чернило и т. п. — Такъ хіба-жъ ви самі до вини признаєтесь!

Нині вже денунціяція не поплачує, бо що черезъ многі часи діялося въ тайні, то єсть вже нині явнимъ фактомъ. Коли ви не довольні тимъ доказомъ, а ще спімнете за денунціантівъ, то ми

*) Знадобився; та ще якъ-разъ підъ саму пору — спасібі Вамъ за те, Добродію — прислали ёго, бо й справді вже розкричалися на насъ „відомі люде“, що ми їхъ денунціюємо. Та нехай собі кричать! Ми побожились не давати ворогамъ нашого народу, хто вони ні були-бъ, свої чи чужі, ніякого пардону, бо инакше й гаразду не буде. Вольно імъ брехати на насъ, то чей же намъ вольно буде на нихъ говорити правду, а тее мабутъ ніхто намъ за нечестъ не полічить. — За отсе спасібі Вамъ; о дальше просимо. *Ред.*

були би примушені одповісти де-що про агентівъ — застерегаючи однакже при тімъ, що ми лишъ дуже маленьке число такихъ знаємо. Ми не підемо въ слідъ нашихъ соперниківъ, и не будемо звати всіхъ Москалями, которі не узнали ще нашу народню идею. Були агенти за насъ, були й передъ нами. Відъ 1848-го року вони явилися у насъ вже ліпше. Заледве „зплодивъ“ небощикъ Стадионъ молоденьку „Рутенію“, такъ и не довго нею погішався. Найшлися готові нанашки, которі взяли дитину заливати московськимъ квасомъ. Кривилася маленька на таку неприродню годівлю. Зацитькували нанашки: „Потерпи! усе воно ліпше, ніжъ ляцькі та німецькі присмаки. Якъ підростуть тобі зубки, то придбаешъ собі само страву до вподоби.“ Але, сповіті разъ, ми старіємося въ московськихъ пеленахъ. Учать насъ уже й своєї катехизи. Заки возьмемося добре 1-ої заповіді: „Не будешъ мати иншого кромі...“ впередъ пригадують намъ що-хвилька: „Азъ есьмъ изведий тя зъ ляцкой неволі, изъ дома работи.“ Такъ наляканихъ дітей гонять швидко, щоби не зтямились, изъ ляцкой неволі въ — вавилонську.

Але-жъ бо відъ 1848-го року, по-при старі діти,росло молодше покоління. Виросло въ якій-такій свободі; ляцкой кривди не много зазнали, а заки заридають колісь на рікахъ вавилонськихъ, въ переході — повіявшу вітру изъ степівъ українськихъ — хотіли бъ на пуші погуляти.

Знаєте-жъ теперъ, відки взялося українство въ нашій Галичині? — Гуляйте-жъ, буйні степовики! Чей ви віщуєте ліпшу будущність. Дивлячися на васъ, и старимъ серце радіє!

Въ конецъ — бо може не вернемо більше до денунціяції — заденунціюємо и Васъ, Пане Редакторе. Чули ми, що Ви приймили и відъ Ляхівъ предплату на „Мегу.“ Чи казали-жъ Ви імъ: „за пізно“? Не о много, лишъ о — 200 роківъ.

Осипъ Сосницький.

Зъ сіверної Угорщини.

Вістимо діло, що Русини въ Австрії, мимо того, що вони 3 миліони лічать, свого особного коронного краю не мають, а живуть тільки, наче въ комірнімъ, въ польській Галичині, на волоській Буковині и въ мадарській Угорщині. Всі ми те знаємо, що доки Русини въ Ав-

стри свого особного коронного краю, або въ помянутихъ трѣхъ короннихъ краяхъ своїхъ автономнихъ областей мати не будуть, доти и не будуть вони тимъ сильнимъ факторомъ політичнимъ, якимъ вони вже въ интересі самої Австрії бути повинні. — Доки н. п. не можна буде на офіційній підставі говорити объ „Угорській Русі“, та о „Словащині“ въ змислі політичнимъ, а говоритиметься лишъ о „Сіверній Угорщині“ въ змислі географичнимъ, доти и доноситись будуть зъ тихъ сторонъ подібні факти, якъ въ отсій дописі, котору виймаемо зъ журнала Zukunft. Ось вона, ся допись:

„Судіте їхъ по ділахъ, а не по словахъ“ — отъ яку правду виректи намъ слідъ, що зъ-близька придивляємось на вчинки Мадярівъ. Хто-бъ їхъ тільки слова судивъ, той про инше завіритця, відъ цього, хто їхъ діла наглядає та розбірає. — Слова Мадярівъ знаменують вольнодумство и справедливість, — а їхні діла, геть-то далекі відъ усього того, зраджають лишень їхъ давнього, гордого, верховодницького духа.

Я хочу Вамъ годами піддавати події, зъ которихъ хай Славянські читці Вашого письма повчаютьця, що імъ про Мадярівъ держати належить. Починаю сегодня.

Не треба мені австрійськимъ Славянамъ ажъ доказувати, що великого для Русинівъ и Словаківъ угорськихъ стояло-бъ, коли-бъ, головами надъ тими комітатами, де вони тільки сами живуть або більшу половину полюдности становлять, ширихъ людей изъ їхъ таки народу поставлювано, та коли-бъ їхъ рідні мови въ законне уживанне по судахъ и урядахъ впроваджено.

Підъ першимъ взглядомъ, спевняю тільки фактъ, що ціла руська полюдность въ Ужському, Ужгородському, Мармарошському и Береському комітаті підъ покровою такого уряду находитьця, що на ёго верху двохъ Мадярівъ и двохъ „Мадяропівъ“ яко наджупанівъ стоїть. Що ми підъ посліднімъ словомъ розуміємо, доміркуютьця наші славянські брати и безъ коментаря. Одинъ то изъ їхъ бувъ це, що, коли на свому повороті изъ Відня, де присягу складавъ, въ Будні руською університецькою молодіжжю повітаний бувъ, мовця перебивъ, и, молодимъ людямъ мадярської мови вживатися захваляючи, ось такою річчю закінчивъ: „Усього добра відъ Мадярівъ сподіватись можна, коли тільки Русини та Словаки зъ іми поєднаютьця“.

Изъ Спіжщини ще торікъ було вислано изъ до-ста місцевостей словацькихъ петиції по двірської канцелярії, що-бъ склонилась вона на свободне вживанне словацької мови по урядахъ, — а дотичного рішення ще до сегодня немає. — Але це ще малозначеньке супротивъ

ось якого факту: Вже 12-го Грудня того року, як вийшла найвища постанова, у котрій Їго Царська Милость знову на угорський уряд обов'язок вкладають, що-б рівноправність язикова до краю доведена була. — Цей то найвищої постанови досіль в Угорщині не опубліковано.

Ми-ж тепер себе питаємось, що воно за такі причини можуть бути, що публікацію цієї ласкаво-прихильної королівської волі через 2½ місяців зупиняють та зволікають, — але нам не слід ті перешкоди, тай ще публично, розбирати.

Ні один рік не перейде, у якому нам не доводилось би по часописях читати, що стільки та стільки тисячей на підмогу Пештенському малярському театрові, тамошній музеї и иншим інституціям, з яких тільки самим Мадярам користь приходить, — з краєвих доходів королевства Угорщини висипано. Ми угорські Славяне зовсім не противні тому, — ми тільки вступаємось за наше право и домагаємось, щоб рівним способом и наші народні заклади, з котрих користі для наших народностей виходять, запомагано. Та ба! „Slov. Matica“ ще передь роком подала прохання о підмогу з краєвої скарбниці. У найвищому місці и це прохання було ласкаво узглядене и сигнаване, що — як відомо — дотичні уряди до найскорішого спорудження узгляденної тріби зьобов'язує.

Досіль дожидає „Slov. Matica“ усе такі рішення дотичних угорських урядів.

А поки ще словацький народ на спорудженне своєї підмоги виглядає, оголосили недавнечко малярські письма, що рочня підмога Пештенській музеї изъ 7000 на 12.000 піднесена.

Але-ж усякий знає, що 5½ мільонів Немадярів своїми податками до доходів краєвих, з яких малярські інститути удержують и підмогають, так добре причиняють, як и 4 мільони Мадярів, — ну-ж! як воно стоїть тепер изъ тією величаною засадою на Угорщині, що годосить „рівні тягарі, рівні права“?

Ми відмагаємось усякого суду. Ми піддаємо самі факти. Нехай же малярські часописі насъ збивають, помилку викидують; а поки-що діла говорять проти їхъ — *facta loquuntur*.

Такъ кінчитця дописъ. — Нехай же сі факти говорять, а ми після на тій підставі своє говоримо.

Глядь часописей.

Німецький публицист Шуселька подає в своїм журналі *Die Reform*, Нр. XI. зь дня 16-го Марця, артикулъ вь справі польській, которого змісь такий: Россія прямує до звівчення польскої народности, а беручися до того діла, буде вона доти неуспокійна, доки вь Австрії и Пруссії оставця ще часть польского народу, котора, розвиваючи свою народню жизнь и літературу, розбуджатиме традицію народу, единитиме вь духовімь загляді всі роздерті часті и розвиватиме живо вспільне почуттє. Щобъ сего уникнути, Россія прямувати мусить до забору и тихъ краївъ польскихъ, которі під панованнемъ пруськимъ и австрійскимъ. Загроженне тєє, каже Шуселька, тимъ ближче и небезпечнїше єсть для Австрії, о скільки її удїлъ польскій більший єсть, ніжъ пруській. Мале, вь половині вже звїмчене, князтво познаньске, вь посїданню вічно германизуючої Пруссії, не має для московськихъ плянівъ великого значення. На-відворотъ, малий ще досі польскій кавалокъ Познаньского не заважить тяжко на шальці пруської амбіції, зкерованої на всю Німеччину. Пруссія ще за великого подїлу краївъ, на конгресі віденьскімъ, була ажъ докучливо готова видати всю дійсно польську область, коли-бъ тїльки достала винагородженне вь землі німецькій. Отже й нема сомнїння, що Пруссія незвїмчену часть Познаньского заразъ одступила-бъ Россії, коли-бъ тїльки за сю ціну купила собі помїчъ Россії вь своїй німецькій аннексіонній політиці. Справді, є вже достаточні показки, що истнує умова вь тій мірі. Зовсімъ инший, каже авторъ, стосунокъ Австрії. Австрія посїдає велику, сильно залюднену, исторично (!) важну часть Польщи, посїдає старопольську столицю королевства, Краківъ. Коли теперїшне королевство Польща буде зголощене, тоді Галиція є найправнїшъ (!) королевствомъ польскимъ. Дальше-говоритця о користяхъ, які зь того вийдуть для Польщи и для Австрії. — Ми згоджаємося зовсімъ на те, що завданне Австрії єсть, дбати объ тїмъ, щоби польска народность вь тій часті Галиції, котрої столицею єсть Краківъ, свободно розвивалась, и чимъ жосточїше гнобить Москва народность польську, тимъ блґгороднїшъ и либеральнїшъ мусить її шанувати и хоронити Австрія, але щєбъ Австрія зь руської Галичини робила королевство польске, на те, надїсь, и Поляки самі, вь ннтересі власнімъ, не згодятця. *Gazeta Narodowa*, помїстивши сей артикулъ вь свої колумни, не зробила ніякої примїтки; мабуть вона чула, що Русь буде тому зовсімъ противна. Справді бо,

дивна єсть ся любовъ того німецького либерала до Славянъ. Въ 1848-мъ році агитувавъ вінъ за тимъ, щобъ Чехи висилали своїхъ послівъ до Франкфурта, а нині радить Полякамъ въ руськімъ краю основувати польске королевство, міжъ-тимъ, якъ вінъ зъ другої сторони зовсімъ рівнодушно говорить о знімченій — хочъ и не скрізь — часті Познаньщини, якби о найправнійшій уділі Пруссії, котрий вже належитця до Німеччини. Їму и не снитця, що якби Поляки єго радою хіснуватись зхотіли, то се було — би крайною загибеллю польского народу, бо вони зъ часомъ утерпіли-бъ и на галицькій Русі таку поразу, яка дісталась їмъ за їхні претенсії до руськихъ краївъ підъ пануваннемъ московськимъ. Яка користь вийшла би для регенеруючоїся Австрії зъ того, що зъ кривою руського народу, котрий таке саме право має до політичного значення якъ и народъ польский, основувалось би въ Галичині королевство польске, то знають хіба лишъ такі дипломатичні уми, якъ Шуселька. Ми же знаємо дуже добре, що такимъ побитомъ ані грозача Австрії небезпечна московського забору не усторонилась би, ані зъяванні Австрією симпатіі Поляківъ не більше до удержання сего краю въ звязі австрійської держави причинились би, ніжъ наражені на втрату симпатіі Русинівъ. —

Въ Россіі заявляється якийсь слідъ опозиції противъ всемогучости Каткова. „Голосъ“, поміщаючи примітки о нападахъ „Московскихъ Вѣдомостей“, на удержуючихъ книгарню въ Харкові, Балінихъ и на пролавані тамже книжки руські, пише міжъ иншимъ: „Московскія Вѣдомости“ самі голосили, и оногди и давнїшъ, що народъ а государство, то два зовсімъ розличні поняття, и що Німці, Лотиші, Татаре, Молдаване и инші народності, входячі въ складъ нашої імперії, можуть заховувати свою народність и віроисповіданне, будучи заразомъ вірними підданими и — підлягаючи нашимъ государственнимъ законамъ. Коли яка народність не має въ собі конечнихъ умовокъ до продовження своєї истности, то вона упадає сама собою, чого приміри бачимо и въ нинішнімъ часі. Або-жъ не пора вже покинути се недоладне гуканне про сепаратизмъ? — Се дроченне живучихъ въ Россіі народностей, котрихъ більша часть, недавнимъ часомъ, показала найдотикальніші докази своєї прихильности для интересу вспільного нашого отечества, до добра не доведе. Преслідуючи мову и нарчія, можемо дійти до того, що наконецъ не будемо въ стані означити, хто є руськимъ Россіяниномъ.“ — Изъ сихъ виразівъ можна би заключати, що въ Россіі заноситця на переїмену дотеперішнєї централизаторської політики, коли-бъ знову зъ другої сторони зъ тимъ більшою певністю вносити не можна, що се єсть тільки опозиція „Голоса“ противъ „Мо-

сковських Вѣдомостей“ и упадаючої могутости Каткова, зъ котримъ до недавна навіть министерські органи полемизувати не сміли. „Голось“ єсть органомъ министра Головнина, котрий хотівъ було разъ въ своїмъ органі помістити одинъ артикуль, противний тенденціямъ Каткова. Цензоръ відкинувъ той артикуль, и не принявъ єго навіть тоді, коли довідався, що вінъ походить зъ пера министра. Катковъ мігъ денунціювати цензора въ своїмъ органі, а за тимъ слідувала-бъ одправа цензора, відъ которой не заступивъ би и самъ министеръ. Катковъ бувъ всемогущий, отже нині, коли єго впливъ слабів, понятна зовсімъ оппозиція такихъ органівъ, якъ „Голось“. —

Оглядъ Політичній.

Въ Австрії заноситця знову на министерську кризу. Дня 25-го Марця відбулася конференція въ світлицяхъ п. государственного министра, до которой запрошено було до 80 послівъ, межи тими и кількохъ членівъ зъ оппозиції, щобъ зъ ними порозумітися взглядомъ дальшого поступовання дотично надходячихъ пересправъ о бюджеті на годъ 1865-й, и внеску Бергера дотично §. 13. устава. П. министеръ Шмерлингъ освідчивъ въ имени уряду, що урядъ підъ жадною умовкою не згодитця на зменшенне бюджету о більшу суму, якъ о 20 миліонівъ, а якби изба се число підвищила, тоді министерство не було би въ стані вести дальше урядъ зъ такимъ уменшенімъ бюджетомъ. Після тої промови п. министр забирали голось кількохъ послівъ, межи иншими и д-ръ Кайзеръ, котрий освідчивъ, що урядъ неминучо останетця въ меншості зъ своїмъ бюджетовимъ предлогомъ, бо повинносттю послівъ єсть освідчитися за якъ найбільшою ошадносттю, отже за якъ найбільшимъ уменшенімъ бюджета, не дбаючи на skutки, які зъ того вийдуть. Пратобевра, бувший министр правосудия, додавъ, що пересправи надъ бюджетомъ були-бъ для уряду о много улукшені, якби урядъ прихилився до думки посольської изби взглядомъ заквєстиєнованого §. 13-го. П. Министръ повторивъ тоді зновъ своє попередуче освідченне зъ додаткомъ, що министерство мусіло-бъ тоді оставити мудрості Єго цїсарської Милости, що вони въ такімъ випадці дальше рішити изволять. Въ тихъ послїдніхъ словахъ заключаєтця димиссія всєго министерства, коли-бъ изба послівъ захотїла поступати и дальше такъ, якъ

въ посліднімъ часі. Вибори до нового віділу фінансового переконали министерство, що воно не єсть певне більшости, коли на 36 членівъ віділу вибрано 24 послівъ зъ оппозиції. Навіть руські послы (потуємо сей фактъ) голосували за кандидатами анти-министрськими. Чи німецька оппозиція въ рішущій хвилі свою теперішню думку не перемінить, то є инше питання, але що новий кабинетъ, которий би на місце теперішнього вступивъ, зъ нинішньої більшости посольскої изби, се-бъ то зъ членівъ оппозиції, зложений не буде, то більше ніжъ певність. —

Розпорядженнємъ ц. к. намісництва зъ дня 20-го Марця зноситься, въ наслідокъ найвищого рішення зъ дня 6-го Марця с. р., станъ облоги въ Галичині зъ Краковомъ, одъ дня 18-го Цвітня с. р. — Дотичне обвіщенне обнародоване було въ трьохъ мовахъ, руській, німецькій и польській, а не въ двохъ тільки послідніхъ, якъ доносивъ Wanderer, а за нимъ и инші газети. Wanderer и Debatte, органи малярської аристокрації, негують завсіди руську народність, отже и факти заявляючі рівноправність тойже. —

Є надія на скоре скликанне галицького сойму. Краєвий віділъ діставъ уже приказъ, порозумітись якъ найшвидче зъ намісництвомъ, въ цілі розписання новихъ виборівъ. Зъ 20 місць посольськихъ зробились зайвими відъ посліднього згромадження сойму. Здається, що нові вибори на опорожені місця розписані будуть заразъ після 18. Цвітня. Поляки сподіваютця якого акту найвищої милости, щобъ нова репрезентація польскої народности зъ репрезентацією зъ 1861-року якъ небудь зрівнятись могла, бо 8000 вироківъ воєнносудовихъ нарobili міжъ польскою інтелигенцією стільки політичнихъ інвалідівъ, що не легко буде міжъ нею найти 20 особистостей, которі бъ на заступниківъ краєвихъ годились. — Тимчасомъ записуємо сю вість о сподіванімъ скликанню сойму, а після виложимо все, чого ми відъ будущего сойму дожидаємось.

Хорватський соймъ, котрого скликанне де-які дневники вже на місяць Цвітень заповідали, ведля другихъ не зійлетця швидче, якъ въ другій половині Мая. Проектъ виборового закона не тільки досі не предложили цісареві до санкції, но ажъ теперъ зачались надъ нимъ наради въ двірській канцелярії. Въ Хорвації и Славонії забралась партія хорватсько-народня и малярська такъ пильно до перепровадження виборівъ по своїй думці, що пів-офіціальний Домобран грозить вмішаннемъ уряду въ ту агітацію. —